

VEREJNÝ OCHRANCA PRÁV

**Mimoriadna správa verejného ochrancu práv
o skutočnostiach nasvedčujúcich závažnému porušeniu
základných práv a slobôd**

Národnej rade Slovenskej republiky predkladá:
verejná ochrankyňa práv Mária Patakyová

Bratislava február 2018

P R E D L O Ž E N I E

Využívajúc právo ustanovené v zákone č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o verejnom ochrancovi práv“) Národnej rade Slovenskej republiky týmto

p r e d k l a d á m

podľa § 24 zákona o verejnom ochrancovi práv „Mimoriadnu správu o skutočnostiach nasvedčujúcich závažnému porušeniu základných práv a slobôd konaním niektorých orgánov“ spojenú s návrhom, aby bola prerokovaná na najbližšej schôdzi národnej rady.

Podľa § 24 zákona o verejnom ochrancovi práv „Ak verejný ochranca práv zistí skutočnosti nasvedčujúce, že porušenie základného práva alebo slobody je závažné alebo **sa týka väčšieho počtu osôb**, môže predložiť národnej rade mimoriadnu správu.“

Zistila som skutočnosti nasvedčujúce tomu, že konaním, resp. nekonaním niektorých orgánov došlo a dochádza nielen k závažnému porušeniu základných práv a slobôd, ale aj to, že porušenie sa týka väčšieho počtu osôb, ktoré si uplatnili reštitučné nároky, a o ktorých nebolo do podania tejto správy právoplatne rozhodnuté. To ma viedlo k vypracovaniu tejto mimoriadnej správy pre národnú radu a k postupu podľa už citovaného zákonného ustanovenia.

Mária Patakyová
verejná ochrankyňa práv

Mimoriadna správa

**o skutočnostiach nasvedčujúcich závažnému porušeniu základných práv
a slobôd, spojená s návrhom na jej prerokovanie na najbližšej schôdzi
národnej rady**

OBSAH

Návrh na prerokovanie mimoriadnej správy na najbližšej schôdzi národnej rady.....	9
K predloženiu mimoriadnej správy.....	11

O skutočnostiach nasvedčujúcich porušeniu základných práv a slobôd konaním niektorých orgánov.....13

1. Aktuálne počty nevybavených reštitučných nárokov.....	15
2. Príčiny, pre ktoré nie sú reštitučné konania ukončené.....	16
3. Stanovisko MPA RV SR k príčinám, pre ktoré nie sú reštitučné konania ukončené.....	21
4. Stav právoplatne neukončených konaní podľa zákona č. 229/1991 Zb.....	23
5. Stav právoplatne neukončených konaní podľa zákona č. 503/2003 Z. z.	24
6. Celkové počty reštitučných nárokov – porovnanie stavu.....	25
7. Odhadovaná doba trvania neskončených reštitučných konaní.....	26
8. Analýza OPaL OÚ s najvyššou odhadovanou dobou trvania neskončených reštitučných konaní.....	27
9. Záver.....	33

Návrh na prerokovanie mimoriadnej správy na najbližšej schôdzi národnej rady

Týmto predkladám podľa § 24 zákona o verejnom ochrancovi práv

n á v r h,

aby mimoriadnu správu, ktorej súčasťou je aj tento návrh, Národná rada Slovenskej republiky prerokovala na svojej najbližšej schôdzi.

Podľa § 24 zákona o verejnom ochrancovi práv „Ak verejný ochranca práv zistí skutočnosti nasvedčujúce, že porušenie základného práva alebo slobody je závažné alebo sa týka väčšieho počtu osôb, môže predložiť národnej rade mimoriadnu správu. Súčasťou mimoriadnej správy môže byť aj návrh, aby bola prerokovaná na najbližšej schôdzi národnej rady.“

Dôvodom tohto môjho návrhu, aby národná rada mimoriadnu správu prerokovala na najbližšej schôdzi je, že som zistila skutočnosti, ktoré nasvedčujú tomu, že porušenie základného práva alebo slobody je aj závažné, aj sa týka väčšieho počtu osôb.

Považujem za potrebné, aby správa bola prerokovaná na najbližšej schôdzi národnej rady aj z dôvodu závažnosti zistení a aj preto, aby sa mohli bez zbytočného zdržiavania uskutočniť opatrenia, ktoré povedú k čo najskoršiemu právoplatnému ukončeniu všetkých reštitučných konaní.

Bratislava 22. februára 2018

Mária Patakyová
verejná ochrankyňa práv

K predloženiu mimoriadnej správy

Verejný ochranca práv sa, ako nezávislý orgán, podieľa na ochrane základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti orgánov verejnej správy, aj niektorých orgánov verejnej moci spôsobom a v rozsahu ustanovenom zákonom, ak je ich konanie v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu. **Jeho preskúvanie je preto vecne zamerané na preskúvanie postupov týchto orgánov nielen z formálneho právneho hľadiska dodržiavania právneho poriadku, ale preskúmava ich postup aj z materiálneho právneho hľadiska, teda či nimi aplikovaný postup je v súlade aj s princípmi demokratického a právneho štátu, a či ním môže byť (bol) spôsobený zásah do základného práva a slobody osoby.**

Štát realizoval nápravu majetkových krívd spôsobených v minulosti postupmi vtedajších štátnych orgánov prostredníctvom **tzv. reštitúcií**. Koncepcia reštitúcií vychádzala z uznania platnosti právnych predpisov a právnych aktov minulého režimu a z nevyhnutnosti nápravy aspoň niektorých spôsobených krívd. Zvolený bol princíp vrátenia majetku po splnení určitých podmienok, nie princíp automatického obnovenia vlastníckych práv. Nárok na reštitúciu bol priznaný oprávnenej osobe, nie vlastníkovi. Oprávnená osoba mala možnosť začať proces, na konci ktorého sa mohla stať vlastníkom.

V súčasnosti nie sú ešte stále právoplatne ukončené všetky reštitučné konania k poľnohospodárskej a lesnej pôde. Na výsledok reštitučných konaní, napriek dlhej dobe od uplatnenia reštitučných nárokov, tak naďalej čakajú tisícky občanov.¹

Na základe tejto skutočnosti vykonal v rokoch 2015 a 2017 verejný ochranca práv prieskumy zbytočných prietáhov v reštitučných konaniach k poľnohospodárskej a lesnej pôde. Tieto prieskumy boli realizované za účelom zistenia **celkového počtu právoplatne neskončených reštitučných nárokov**, so zameraním na zistenie **príčin, pre ktoré tieto konania nie sú do dnešnej doby stále ukončené**.

Dôvodom na predloženie tejto mimoriadnej správy národnej rade sú výsledky týchto prieskumov. Štát sa zaviazal poskytovať základným právam a slobodám všetkých osôb, prostredníctvom svojich orgánov, najvyššiu možnú ochranu. Z hľadiska napĺňania tohto záväzku štátu považujem zistené skutočnosti za závažné a za znepokojujúce, a preto som sa rozhodla o nich informovať v mimoriadnej správe národnú radu. Som presvedčená o tom, že je v záujme občanov Slovenskej republiky, aby sa s týmito zisteniami národná rada zaoberala bezodkladne.

Základné práva občanovi nedaroval, ani mu ich neurčil, štát. Základné práva sa odvodzujú od prirodzenej dôstojnosti ľudskej bytosti a patria jej. Sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné a štát sa zaviazal dodržiavať ich a ochraňovať prostredníctvom svojich orgánov. Práve moc štátu pochádza od občanov. Občania ju vykonávajú

¹ Celková dĺžka konania je tiež jedným z faktorov posudzovania zbytočných prietáhov v konaní. Napríklad v náleze III. ÚS 712/2016-35 Ústavný súd Slovenskej republiky, najmä s prihliadnutím na **doterajšiu dĺžku konania** a na skutočnosť, že išlo o opakovaný nález v tejto veci konštatujúci zbytočné prietahy v konaní, dospel k záveru, **že celková dĺžka konania vyše 17 a pol roka nemôže byť považovaná za zodpovedajúcu požiadavke konania bez zbytočných prietáhov a v primeranej lehote**, ako to vyžaduje čl. 48 ods. 2 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru. Rovnaké princípy pre posudzovanie zbytočných prietáhov v súdnom konaní platia aj v konaní orgánov verejnej správy.

prostredníctvom svojich volených zástupcov, prostredníctvom národnej rady, od ktorej je odvodená právomoc ostatných orgánov štátu. Preto túto mimoriadnu správu, v ktorej uvádzam zistené skutočnosti, z nich vyplývajúce závery a odporúčania, **predkladám národnej rade.**

O skutočnostiach nasvedčujúcich porušeniu základných práv a slobôd konaním niektorých orgánov

V súčasnosti nie sú ešte stále právoplatne ukončené všetky reštitučné konania k poľnohospodárskej a lesnej pôde. Ide o reštitučné nároky, ktoré boli uplatnené podľa nasledovných právnych predpisov:

- zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 229/1991 Zb.“) a
- zákona č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 503/2003 Z. z.“).

Na reštitučné konania sa vzťahujú všeobecné predpisy o správnom konaní. Podľa ustanovenia § 49 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „správny poriadok“) v jednoduchých veciach, najmä ak možno rozhodnúť na základe dokladov predložených účastníkom konania, správny orgán rozhodne bezodkladne. V ostatných prípadoch, ak osobitný zákon neustanovuje inak, je správny orgán povinný rozhodnúť vo veci do 30 dní od začatia konania; vo zvlášť zložitých prípadoch rozhodne najneskôr do 60 dní; ak nemožno vzhľadom na povahu veci rozhodnúť ani v tejto lehote, môže ju primerane predĺžiť odvolací orgán (orgán príslušný rozhodnúť o rozklade).

Základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je upravené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Podľa ustanovenia čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.²

Podľa ustálenej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorom sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia orgánu štátu. Podstatou podnetu na ochranu pred nečinnosťou orgánu verejnej správy, teda na ochranu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, je dosiahnuť, aby nečinný orgán verejnej správy odstránil stav právnej neistoty účastníkov konania a rozhodol. **Samotným prerokovaním veci sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím orgánu verejnej správy** (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

² Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov **garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru**, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010). Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietáhom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľa.

O uvedených reštitučných nárokoch rozhodujú správne orgány, ktorými sú v súčasnosti **odbory pozemkové a lesné okresných úradov** (ďalej ako: „OPaL OÚ“). Pri preskúvaní podnetov, v ktorých ich podávateľia namietali zbytočné prieskumy v reštitučných konaniach, verejný ochranca práv **zistil, že správne orgány často nedodržiavajú zákonom stanovené lehoty pre rozhodnutie**. V niektorých reštitučných konaniach boli zistené **obdobia nečinnosti OPaL OÚ, ktoré trvali aj niekoľko rokov**.

Prieskumom v roku 2017 som zistila, že zaslané čísla MPaRV SR o počte nevybavených reštitučných nárokov sa v niektorých prípadoch líšia od reálneho počtu nevybavených reštitučných nárokov, ktoré uvádzali priamo OPaL OÚ. V niektorých prípadoch ide o minimálne rozdiely (napr. OPaL OÚ Považská Bystrica), ale v niektorých prípadoch som zaznamenala veľké odchýlky v počtoch (napr. OPaL OÚ Poprad). Štatistika MPaRV SR vychádza zo zaslaných údajov z databázy softvérového programu pre účely vyhodnocovania činnosti odboru. Niektoré OPaL OÚ poukázali na skutočnosť, že nevedia do tejto databázy zadať správne údaje tak, aby odrážali reálny počet neukončených nárokov.

Uvádzaný počet reštitučných nárokov (stav k 30. júnu 2017) vychádza z výsledkov prieskumu z roku 2017 – ide o **kombináciu** štatistických údajov MPaRV SR a jednotlivých údajov zaslaných OPaL OÚ tak, **aby som čo najpresnejšie zachytila reálny počet nevybavených reštitučných nárokov**.

Pre účely tejto mimoriadnej správy som si vyžiadala od MPaRV SR aj **aktuálne čísla (stav k 31. decembru 2017)** o počtoch nevybavených reštitučných nárokoch.

**1. Aktuálne počty nevybavených reštitučných nárokov
(stav k 31.12.2017) – údaje MPA RV SR**

OPaL OÚ	zákon č. 229/1991 Zb.	zákon č. 503/2003 Z. z.	celkovo
Bratislava	763	1387	2150
Kežmarok	1992	90	2082
Košice	701	809	1510
Malacky	29	367	396
Prešov	10	371	381
Michalovce	4	309	313
Nitra	5	293	298
Námestovo	4	293	297
Poprad	221	65	286
Prievidza	20	205	235
Senec	2	200	202
Dunajská Streda	35	165	200
Žilina	10	131	141
Vranov nad Topľou	11	80	91
Humenné	0	81	81
Martin	16	48	64
Košice-okolie	3	55	58
Rimavská Sobota	0	52	52
Levice	2	47	49
Svidník	4	34	38
Trenčín	4	26	30
Považská Bystrica	10	18	28
Komárno	0	26	26
Tnava	4	22	26
Pezinok	1	23	24
Lučenec	0	24	24
Piešťany	0	16	16
Liptovský Mikuláš	5	7	12
Žiar nad Hronom	4	5	9
Senica	5	4	9
Čadca	1	7	8
Ružomberok	2	5	7
Topoľčany	0	7	7
Dolný Kubín	1	5	6
Nové Zámky	1	5	6
Veľký Krtíš	0	6	6
Stropkov	0	5	5
Trebišov	0	5	5
Bánovce nad Bebravou	0	4	4
Brezno	0	4	4
Banská Bystrica	2	1	3
Šaľa	0	2	2
Stará Ľubovňa	1	1	2
Rožňava	0	2	2
Spišská Nová Ves	1	1	2
Zvolen	0	1	1
Nové Mesto nad Váhom	0	0	0
Galanta	0	0	0
Bardejov	0	0	0

2. Príčiny, pre ktoré nie sú reštitučné konania ukončené

V rámci prieskumu v roku 2015 boli OPaL OÚ požiadané, aby uviedli, ktoré skutočnosti, podľa nich, sú príčinou, že vo veci uplatnených reštitučných nárokov, za tak dlhú dobu, nebolo doposiaľ právoplatne rozhodnuté. Tabuľka uvádza počet úradov, ktoré uviedli danú príčinu ako dôvod trvania reštitučných konaní. Jeden úrad uviedol v niektorých prípadoch aj viac príčin.

Príčiny	Počet OPaL OÚ
Zložitosť vecí	34
Súčinnosť	21
Personálne kapacity	16
SPF	14
Dlhé súdne konania	9
Veľké množstvo vecí	7
Reorganizácia štátnej správy	6

Zložitosť vecí

V súvislosti s reštitučnými konaniami je potrebné konštatovať, že ide o právne aj skutkovo zložité konania. Náročná je aj aplikácia príslušných právnych predpisov pri posudzovaní, či k strate vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam došlo v dôsledku niektorého zo zákonom stanovených reštitučných titulov. Rovnako je dôležité poznamenať, že správne orgány musia v reštitučných konaniach postupovať podľa správneho poriadku, a pri aplikácii jeho ustanovení vychádzať zo základných zásad správneho konania. **Správny orgán je povinný zistiť skutočný stav vecí.** Zistenie úplného a presného stavu vecí je základným predpokladom zákonnosti a správnosti rozhodnutia správneho orgánu. Z uvedeného dôvodu je nevyhnutné, aby správny orgán náležite zistil všetky skutočnosti dôležité pre rozhodnutie. Vzhľadom na to, že v reštitučných konaniach sa naprávajú krivdy, **ku ktorým došlo v tzv. rozhodnom období od 25. februára 1948 do 1. januára 1990,** je náročné zabezpečiť relevantné doklady preukazujúce spôsob straty vlastníckeho práva, ktorého navrátenie oprávnená osoba požaduje. Ako vyplýva z doručených stanovísk, práve dokazovanie týchto skutočností je najzložitejšie ako pre úrady, tak aj pre jednotlivých žiadateľov. Úrady poukazujú na to, že pri uplatnení jednotlivých reštitučných nárokov ich žiadatelia zároveň často nepripájali potrebné doklady pre rozhodnutie. V rámci konania je preto často nutné, aby aj správny orgán zabezpečil relevantné podklady pre vydanie rozhodnutia. Z uvedeného dôvodu sa správne orgány obracajú na viaceré inštitúcie. Zabezpečenie dôkazových materiálov z archívov, súdov, iných štátnych inštitúcií a ďalších orgánov je časovo veľmi náročné. Niekedy nie je možné presne určiť, ktorá inštitúcia má originály archívnych dokumentov, ktoré sú potrebné pre posúdenie reštitučného nároku. Prechod vlastníctva na štát sa musel uskutočniť v spomínanom období od 25. februára 1948 do 1. januára 1990, teda v dávnejšej minulosti, čo komplikuje možnosť obstarania dokladov

nápomocných pri vybavovaní reštitučného nároku, keďže dôkazy siahajú aj niekoľko desaťročí do minulosti. Ako poukázali viaceré úrady, niektoré doklady už v súčasnosti ani neexistujú, resp. sa ich nepodarí nájsť.

Ďalšou podstatnou okolnosťou, ktorá ovplyvňuje dĺžku jednotlivých reštitučných konaní, je skutočnosť, že v priebehu konania dochádza k **úmrtiu účastníkov konania**. Reštitučné nároky si uplatnili totiž už väčšinou starší občania. Správne orgány tak v konaní musia postupovať s dedičmi žiadateľov a čakať na právoplatné ukončenie dedičských konaní alebo minimálne aspoň na ustálenie okruhu dedičov. Ako poukázali viaceré úrady, notárske konania trvajú často aj dlhší čas, čím sa samozrejme predlžujú aj reštitučné konania.

Vo veľa prípadoch si reštitučné nároky uplatnili **pozemkové spoločenstvá**, ktoré však majú aj stovky členov. Správny orgán však v takýchto prípadoch mnohokrát nevydáva jedno rozhodnutie, v ktorom by rozhodol kompletne o jednom reštitučnom nároku. V prípade urbárov je pre správne orgány zložitejšie identifikovať oprávnené osoby, a to z dôvodu veľkého počtu členov. Správny orgán na základe doložených matričných dokladov a majetkovej podstaty vytvorí menný zoznam oprávnených osôb. V prípade úmrtia oprávnenej osoby je potrebná aktualizácia v mennom zozname. Z uvedeného dôvodu správny orgán musí úzko spolupracovať aj s predsedami urbárskych spoločností. Pozemkové spoločenstvá si reštitučný nárok uplatnili často k viacerým nehnuteľnostiam, čo je náročné na identifikáciu pôvodných parciel. V prípade uplatnenia reštitučného nároku na spoločnú nehnuteľnosť zapísanú v pôvodnej pozemnoknižnej vložke správny orgán musí riešiť a rozhodnúť každú parcelu samostatne. Spoloční zástupcovia osôb v jednotlivých konaniach majú vo viacerých prípadoch ťažkosti s pozbieraním dokladov od všetkých osôb.

Dĺžku reštitučných konaní ovplyvňuje aj **doručovanie**. Správne orgány v tejto súvislosti poukazujú najmä na problém s doručovaním dokumentov do cudziny (zásielky sa zvyknú stratiť, resp. si ich osoba nepreberie). Správny orgán účastníkovi konania, ktorého pobyt nie je známy alebo ktorému sa nepodarilo doručiť písomnosť na známu adresu v cudzine, a ktorý si neustanovil zástupcu, ustanovuje opatrovníka. Konanie o ustanovenie opatrovníka taktiež predlžuje samotné reštitučné konanie.

Medzi dôvody, ktoré predlžujú reštitučné konanie uviedli niektoré úrady súběžne prebiehajúce konania o obnove evidencie niektorých pozemkov a právnych vzťahov k nim podľa zákona č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov, ktorých výsledkom je zostavenia **registra obnovej evidencie pozemkov**, ktorý sa následne zapisuje do katastra nehnuteľností. Ten môže upraviť vlastnícke vzťahy k nehnuteľnostiam, spresňovať výmery a hranice pozemkov alebo zapísať v niektorých prípadoch reštituentov ako vlastníkov na základe nimi predložených listín. Po zápise registra obnovej evidencie pozemkov do katastra nehnuteľností zvykne tiež správny orgán nájsť aj chyby, ktoré následne musí dávať opravovať, aby mohol pokračovať v reštitučnom konaní.

Ďalším dôvodom predlžujúcim dĺžku reštitučných konaní je skutočnosť, že žiadatelia si uplatnili **reštitučný nárok podľa obidvoch zákonov**. Z uvedeného dôvodu je potrebné pre rozhodnutie o uplatnenom nároku č. 503/2003 Z. z. študovať spisy, ktoré boli vybavené

podľa zákona č. 229/1991 Zb., a to najmä z dôvodu, aby ten istý spoluvlastnícky podiel nebol vydaný dvakrát tej istej osobe alebo iným osobám.

Súčinnosť

Správny poriadok vychádza aj zo zásady **spolupráce účastníkov konania**. Účastníci konania majú totiž nielen procesné práva, ale aj procesné povinnosti. Ich neplnenie môže zasiahnuť do priebehu reštitučného konania a ovplyvniť tak jeho priebeh a výsledok. Účastník konania je povinný navrhnuť na podporu svojich tvrdení dôkazy, ktoré sú mu známe. Ak je to potrebné, správny orgán vyzve účastníka konania, aby v určenej lehote predložil, resp. inak zabezpečil predloženie ním navrhnutých dôkazov. Najčastejšie správne orgány uvádzajú, že žiadatelia pri uplatnení svojho reštitučného nároku nedoložili potrebné doklady pre rozhodnutie vo veci. Správny orgán ich preto musí v zmysle správneho poriadku vyzývať a zároveň, z uvedeného dôvodu, prerušuje reštitučné konanie. Úrady sa stretávajú aj s tým, že žiadatelia neprejavujú záujem o doloženie potrebných dokladov. Nereagujú ani na opakované výzvy správnych orgánov. Zvlášť záujem o reštitučné konanie strácajú oprávnené osoby po pôvodných žiadateľoch, ktorí zomreli počas priebehu reštitučného konania.

Z aplikačnej praxe niektorých orgánov taktiež vyplynulo, že vo väčšine prípadov ide o **podielové spoluvlastníctvo**. Podiely sú v mnohých prípadoch nepatrné. Reštituenti si pri uplatňovaní nároku často neuvedomovali, že ich nárok je v skutočnosti podiel, ktorý je malý, ťažko využiteľný a nedá sa využiť na účel, ktorý bol podľa ich predstáv. Pri takýchto zisteniach súčinnosť a záujem žiadateľa upadá, nemá záujem a nespolupracuje. V prípade, že reštituovaná nehnuteľnosť je vedená na právnych predchodcov a reštituent je z viacerých dedičov, nie je to pre žiadateľa výhodné. Náklady na prededenie dedičstva totiž prevyšujú reálnu hodnotu dedičského podielu. Na základe uvedených skutočností reštituenti strácajú záujem o konanie.

Pri rozhodovaní o reštitučných nárokoch správny orgán vyžaduje potrebné doklady aj od viacerých orgánov alebo osôb. Na žiadosť správneho orgánu sú štátne orgány, orgány územnej samosprávy, fyzické osoby a právnické osoby povinné oznámiť skutočnosti, ktoré majú význam pre konanie a rozhodnutie. Správny orgán musí uvedené orgány (katastrálne odbory, archívy, obce, Slovenský pozemkový fond, povinné osoby, atď.) v konaní aj viackrát urgovať, aby dosiahol doručenie odpovede v požadovanej veci. Viaceré úrady poukázali na skutočnosť, že tieto orgány nevybavujú dožiadania správneho orgánu v určených lehotách. Ako uviedli niektoré úrady zdĺhavejšie je najmä vybavovanie požiadaviek o identifikácie parciel a iných podkladov katastrálnymi odborními jednotlivých okresných úradov.

Slovenský pozemkový fond

Obzvlášť správne orgány poukázali na zlú súčinnosť so Slovenským pozemkovým fondom (ďalej len „SPF“), ktorý je zriadený zákonom č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, obvodných pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov. V reštitučných konaniach často vzniká potreba vyhotovenia podkladov (geometrický plán, znalecký posudok), ktoré správne orgány potrebujú pre samotné rozhodnutie vo veci. Tie

v rámci reštitučného konania nezabezpečuje správny orgán. Náklady spojené s ocenením vecí a zabezpečením technických podkladov pre rozhodovacie činnosti správneho orgánu uhrádza štát prostredníctvom SPF. Zákonodarca zveril túto kompetenciu práve SPF. SPF je preto zodpovedný za kompletný proces obstarania uvedených podkladov - určuje lehotu na ich vyhotovenie, či opravu, urguje ich vyhotovenie a kontrolu. Správny orgán je tak v správnom konaní odkázaný na súčinnosť tretieho subjektu a musí čakať v akej dobe mu podklady zabezpečí. Správne orgány po reforme štátnej správy navyše stratili aj zmluvnú spôsobilosť na obstaranie si uvedených podkladov.

Viaceré OPaL OÚ z celého Slovenska uviedli, že čakajú neprimerane dlho na dodanie, najmä, geometrických plánov od SPF. Správne orgány uvádzajú, že na dodanie geometrického plánu čakajú v niektorých prípadoch priemerne až 2 roky, pričom v niektorých prípadoch to trvá dokonca aj 4-6 rokov.

Personálne kapacity

Viacerí vedúci OPaL OÚ poukázali vo svojich stanoviskách v rámci prieskumu už v roku 2015 na problém s personálnou obsadenosťou úradov. Niektorí uviedli ako dôvod, pre ktorý nie sú reštitučné konania ukončené, dlhodobú **poddimenzovanosť odboru**. Reštitučné nároky sa z uvedeného dôvodu mohli odbúrať len postupne, čo však predĺžilo konania aj o roky.

Ďalším problémom je aj **častá fluktuácia zamestnancov pre slabé mzdové ohodnotenie a náročnosť agendy**. Z dôvodu, že jednotlivým prípadom sa venuje už niekoľký zamestnanec v poradí, nastáva situácia, že si musí ďalší zamestnanec naštudovať odznova celý spisový materiál, čo opäť predlžuje reštitučné konanie. Keďže ide o špecializovanú agendu, je potrebný aj určitý čas na zaučenie nového zamestnanca. V praxi potom nastali aj prípady, keď jednému reštitučnému nároku sa venovali postupne aj štyria, piati zamestnanci. Viacerí vedúci OPaL OÚ signalizovali, že majú **problém zamestnať na odbore pracovníka s právnickým vzdelaním**, pre už vyššie spomínané dôvody. Stáva sa, že právnik na odbore chýba úplne, čo neprispieva ani ku kvalite rozhodovacej činnosti v reštitučných konaniach. Viacerí vedúci OPaL OÚ avizujú, že potom tak chýba právna pomoc príslušným pracovníkom pri rozhodovaní o jednotlivých reštitučných nárokoch. Z dôvodu narastajúcej agendy, ktorá je kladená na OPaL OÚ, a k tomu úmerne nenarastajúceho počtu zamestnancov dochádza ku **kumulácii agendy** jednotlivých zamestnancov. Zamestnanci tak musia riešiť aj ďalšie zložité agendy, akými sú vyporiadanie záhradkových osád, pozemkové úpravy, konania o obnove evidencie niektorých pozemkov, atď. Ďalším dôvodom, ktorý predlžuje reštitučné konanie, je aj skutočnosť, že jednotliví zamestnanci musia vykonávať aj celú administratívnu činnosť súvisiacu s rozhodovacím procesom. Viacerí vedúci OPaL OÚ poukázali na skutočnosť, že na odbore **chýba pracovník, ktorý by zabezpečoval administratívu**. Taktiež v súčasnosti musia jednotliví pracovníci vykonávať pravidelne služby aj v klientskych centrách, a tým pádom sa nemôžu venovať samotnej rozhodovacej činnosti.

Reorganizácia štátnej správy

V priebehu rozhodovacej činnosti správnych orgánov došlo k viacnásobnej reorganizácii štátnej správy, ktorá sa dotkla, samozrejme, aj chodu úradu, čo následne ovplyvnilo aj dĺžku niektorých reštitučných konaní. Niektoré úrady poukázali na skutočnosť, že sa museli sťahovať do iných priestorov. Reorganizácia štátnej správy priniesla spojenie agendy bývalého obvodného pozemkového úradu a bývalého obvodného lesného úradu, ktorá teraz celá patrí do kompetencie OPaL OÚ. Napriek nárastu agendy sa stav pracovníkov, v rámci systematizácie miezd, skôr znižuje. Reštitučné spisové materiály boli v rámci zmeny štruktúry štátnej správy niekoľkokrát delimitované na iné útvary, čo tiež prispieva k zbytočným priet'ahom v reštitučných konaniach. **Posledná reorganizácia štátnej správy v roku 2013 priniesla zrušenie krajských pozemkových úradov. Vedúci OPaL OÚ uviedli, že chýbajú tak aj školenia a poradenstvá, čo v minulosti bolo zabezpečené práve cez krajské pozemkové úrady.**

Dĺžka súdnych konaní

K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím orgánu verejnej správy. Aj keď správny orgán rozhodne o reštitučnom nároku, v prípade nespokojnosti s vydaným rozhodnutím má občan možnosť sa proti nemu odvolať. V takomto prípade rozhodnutie nenadobúda právoplatnosť. O podanom odvolaní rozhoduje príslušný súd a spisový materiál sa na súde môže nachádzať aj niekoľko mesiacov, či rokov.

Nápad vecí

Niektorí vedúci OPaL OÚ uviedli ako dôvod, pre ktorý majú ešte v riešení reštitučné nároky, úvodný nápad veľkého počtu vecí (množstvo uplatnených reštitučných nárokov). Obzvlášť ide najmä o väčšie mestá, najmä krajské.

3. Stanovisko MPaRV SR k príčinám, pre ktoré nie sú reštitučné konania ukončené

Ako uviedol, v nadväznosti na tieto zistenia, vo svojom stanovisku zo dňa **27. októbra 2015** bývalý minister MPaRV SR, **Ing. Lubomír Jahnátek CSc.**, problémy, pre ktoré reštitučné konania nie sú ukončené (zložitost' vecí, spolupráca ostatných subjektov na získavaní podkladov pre účely dokazovania v správnom konaní, absencia súčinnosti zo strany samotných účastníkov konania, personálna poddimenzovanosť pracovníkov správnych orgánov, reorganizácia štátnej správy, priet'ahy v súdnych konaniach) reflektujú zistenia, ktoré ohľadom dôvodov neukončenia reštitučných konaní vyvstali z kontrolnej činnosti aj pracovníkom MPaRV SR.

Vtedajší minister uviedol, že už v tom čase mali na MPaRV SR vedomosť o tom, že na niektorých OPaL OÚ, najmä s ohľadom na nápor vecí a nízke personálne kapacity, je potrebné kumulovať reštitučnú agendu s inou pracovnou náplňou. Čo sa týka možnosti personálneho posilnenia OPaL OÚ s najvyššími počtami nerozhodnutých vecí, minister vyjadril obavu, že s ohľadom na celkovú koncepciu reformy ESO, najmä otázku optimalizácie štátnej správy, budú rokovania na túto tému s MV SR neúspešné. V rámci v roku 2015 uskutočnených rozhovorov týkajúcich sa zvyšovania počtu pracovníkov OPaL OÚ, **súhlasilo MV SR len s presunom funkčných miest v už zadefinovanej štruktúre, nie s ich navyšovaním**, pričom možnosť dočasného preloženia štátneho zamestnanca bez jeho súhlasu považoval minister za krajné riešenie.

Rovnako v tejto veci bola následne požiadaná o stanovisko aj súčasná ministerka MPaRV SR **Ing. Gabriela Matečná**, ktorá v liste zo dňa **12. júla 2016** uviedla, že počas jej pôsobenia vo funkcii ministerky MPaRV SR boli všetky OPaL OÚ a OOP OÚ vyzvané, aby zabezpečili dôsledné a zodpovedné naplnenie účelu zákona č. 229/1991 Zb. a zákona č. 503/2003 Z. z., v čo možno najkratších lehotách. Taktiež uviedla, že faktory ovplyvňujúce dĺžku reštitučných konaní neboli na jednotlivých správnych orgánoch zhodné, resp. porovnateľné, a teda aj opatrenia na zlepšenie tohto stavu nie je potrebné riešiť plošne na všetkých úradoch. Ministerka v liste poukázala aj na skutočnosť, že dostala informáciu, že dochádza k presunu dvoch funkčných miest z Okresného úradu Prešov, a to po jednom mieste na Okresný úrad Kežmarok a na Okresný úrad Poprad. Na všetkých doteraz uskutočnených rokovaní na Ministerstve vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „MV SR“), ako na orgáne zodpovednom za celkovú koncepciu reformy ESO, zástupcovia MPaRV SR opakovane vznášali požiadavku na navýšenie počtu pracovníkov na väčšine OPaL OÚ. O navýšenie počtu pracovníkov žiadajú aj samotní predstavitelia okresných úradov, avšak z MV SR im bola zaslaná odpoveď, že **MV SR v súčasnosti nemá priestor na navýšenie funkčných miest s tým, že do schválenia výstupov optimalizácie nie je možné realizovať akékoľvek návrhy na zmenu systematizácie funkčných miest okresných úradov**. Zároveň ministerka poukázala na skutočnosť, že MPaRV SR je ústredným orgánom štátnej správy pre oblasť reštitúcií, a teda do jeho pôsobnosti patrí výkon štátnej správy uskutočňovaný OPaL OÚ, avšak pracovníci týchto odborov podliehajú MV SR.

Ako vyplynulo ďalej z prieskumu, v prípade poskytovania potrebnej súčinnosti zo strany **SPF**, môže byť problém s finančnými prostriedkami určenými na vyhotovovanie príslušných geometrických plánov, v samotnom procese obstarávania geometrických plánov, či v procese urgovania vyhotovovateľov príslušných geometrických plánov v prípade ich nečinnosti.

Ako uviedol vo svojom stanovisku zo dňa **27. októbra 2015** bývalý minister, MPA RV SR k odporúčaným opatreniam vzťahujúcim sa k činnosti, resp. k nečinnosti SPF, MPA RV SR priebežne komunikovalo so zástupcami SPF aj o otázkach týkajúcich sa reštitučných konaní. Avšak s ohľadom na skutočnosť, že MPA RV SR nie je nadriadeným orgánom SPF, nemôže v jednotlivých prípadoch ovplyvniť postup, resp. lehoty SPF pri poskytovaní podkladov na účely správnych konaní.

Ministerka MPA RV SR **Ing. Gabriela Matečná** vo svojom stanovisku zo dňa **12. júla 2016** uviedla, že podľa vyjadrení zástupcov SPF spracovanie doručených žiadostí z jednotlivých regionálnych odborov SPF na generálnom riaditeľstve SPF zvyčajne nepresahuje 30 dní od doručenia žiadostí. **Zjavne teda bude potrebné urýchliť procesy spracovania žiadostí na regionálnych odboroch SPF.** Aj keď sa určite nájdu prípady individuálnych zlyhaní, ministerka uviedla, že nejde o dlhotrvajúcu nečinnosť SPF. Keďže právne postavenie SPF je jednoznačne vymedzené v zákone č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov, ako ministerka MPA RV SR nie je oprávnená ovplyvňovať postupy, konania a lehoty SPF.

**4. Stav právoplatne neukončených konaní podľa zákona č. 229/1991 Zb.
(stav k 30.06.2017) – údaje získané prieskumom**

OPaL OÚ	Jún 2015	Jún 2017
Kežmarok	933	1997
Bratislava	993	775
Košice	767	708
Poprad	111	53
Dunajská Streda	48	36
Malacky	58	29
Prievidza	12	21
Martin	20	20
Prešov	15	15
Vranov nad Topľou	19	13
Žilina	19	12
Žiar nad Hronom	12	7
Trnava	9	6
Senica	6	6
Nitra	5	6
Liptovský Mikuláš	6	6
Trenčín	4	4
Košice-okolie	29	4
Michalovce	5	4
Považská Bystrica	5	3
Ružomberok	3	3
Senec	9	2
Levice	2	2
Čadca	2	2
Námestovo	4	2
Banská Bystrica	0	2
Dolný Kubín	1	1
Pezinok	1	1
Nové Zámky	1	1
Šaľa	1	1
Stará Ľubovňa	1	1
Spišská Nová Ves	2	1
Komárno	1	0
Piešťany	0	0
Bánovce nad Bebravou	0	0
Nové Mesto nad Váhom	0	0
Topoľčany	0	0
Galanta	0	0
Brezno	0	0
Lučenec	0	0
Rimavská Sobota	0	0
Veľký Krtíš	0	0
Zvolen	0	0
Svidník	0	0
Bardejov	0	0
Humenné	0	0
Stropkov	0	0
Rožňava	0	0
Trebišov	0	0

**5. Stav právoplatne neukončených konaní podľa zákona č. 503/2003 Z. z.
(stav k 30.06.2017) – údaje získané prieskumom**

OPaL OÚ	Jún 2015	Jún 2017
Bratislava	1014	1395
Košice	830	815
Prešov	476	401
Malacky	409	373
Námestovo	447	320
Michalovce	365	315
Nitra	333	301
Senec	288	217
Prievidza	175	209
Dunajská Streda	196	165
Žilina	275	145
Kežmarok	96	92
Poprad	177	86
Vranov nad Topľou	130	80
Humenné	85	76
Košice-okolie	172	70
Martin	98	58
Levice	92	56
Rimavská Sobota	73	54
Komárno	53	35
Svidník	42	32
Trenčín	32	26
Lučenec	65	24
Pezinok	46	24
Tnava	64	23
Piešťany	80	22
Považská Bystrica	25	14
Liptovský Mikuláš	11	11
Stropkov	10	10
Čadca	50	10
Topoľčany	11	7
Ružomberok	17	7
Dolný Kubín	24	6
Brezno	4	6
Veľký Krtíš	9	6
Žiar nad Hronom	18	6
Nové Zámky	7	5
Trebišov	7	5
Bánovce nad Bebravou	5	4
Senica	6	4
Šaľa	2	2
Rožňava	26	2
Banská Bystrica	7	2
Spišská Nová Ves	2	1
Nové Mesto nad Váhom	6	1
Stará Ľubovňa	1	1
Zvolen	7	1
Galanta	166	0
Bardejov	0	0

**6. Celkové počty reštitučných nárokov – porovnanie stavu
(stav k 30.06.2017) – údaje získané prieskumom**

OPaL OÚ	Jún 2015	Jún 2017
Bratislava	2007	2170
Kežmarok	1029	2089
Košice	1597	1523
Prešov	491	416
Malacky	467	402
Námestovo	451	322
Michalovce	370	319
Nitra	338	307
Prievidza	187	230
Senec	297	219
Dunajská Streda	244	201
Žilina	294	157
Poprad	288	139
Vranov nad Topľou	149	93
Martin	118	78
Humenné	85	76
Košice-okolie	201	74
Levice	94	58
Rimavská Sobota	73	54
Svidník	42	32
Komárno	54	35
Trenčín	36	30
Trnava	73	29
Pezinok	47	25
Lučenec	65	24
Piešťany	80	22
Považská Bystrica	30	17
Liptovský Mikuláš	17	17
Žiar nad Hronom	30	13
Čadca	52	12
Senica	12	10
Ružomberok	20	10
Stropkov	10	10
Topoľčany	11	7
Dolný Kubín	25	7
Nové Zámky	8	6
Brezno	4	6
Veľký Krtíš	9	6
Trebišov	7	5
Bánovce nad Bebravou	5	4
Banská Bystrica	7	4
Šaľa	3	3
Stará Ľubovňa	2	2
Rožňava	26	2
Spišská Nová Ves	4	2
Nové Mesto nad Váhom	6	1
Zvolen	7	1
Galanta	166	0
Bardejov	0	0

7. Odhadovaná doba trvania neskončených reštitučných konaní

ktorá vychádza zo sledovaného obdobia dvoch rokov (jún 2015-jún 2017)

OPaL OÚ	Počet nárokov	Priemerne ukončili za rok	Odhadovaná doba trvania konania
Kežmarok	2089	-	-
Košice	1523	37	41,16 roka
Bratislava	2170	164	13,23 roka
Prešov	416	37,5	11,09 roka
Malacky	402	32,5	12,37 roka
Námestovo	322	64,5	4,99 roka
Michalovce	319	25,5	12,51 roka
Nitra	307	16	19,19 roka
Prievidza	230	-	-
Senec	219	39	5,62 roka
Dunajská Streda	201	21,5	9,35 roka
Žilina	157	68,5	2,29 roka
Poprad	139	74,5	1,87 roka
Vranov nad Topľou	93	28	3,32
Martin	78	20	3,9
Humenné	76	4,5	16,89
Košice-okolie	74	63,5	1,17
Levice	58	18	3,22
Rimavská Sobota	54	9,5	5,68
Komárno	35	9,5	3,68
Svidník	32	5	6,4
Trenčín	30	3	10
Trnava	29	22	1,32
Pezinok	25	11	2,27
Lučenec	24	20,5	1,17
Piešťany	22	29	0,76

OPaL OÚ, ktoré majú počet nevybavených reštitučných nárokov menej ako 20

Liptovský Mikuláš, Považská Bystrica, Žiar nad Hronom, Čadca, Senica, Ružomberok, Stropkov, Topoľčany, Dolný Kubín, Nové Zámky, Brezno, Veľký Krtíš, Trebišov, Bánovce nad Bebravou, Banská Bystrica, Šaľa, Stará Ľubovňa, Rožňava, Spišská Nová Ves, Nové Mesto nad Váhom, Zvolen, Galanta, Bardejov

V prípade týchto OPaL OÚ nie je potrebné v súčasnosti prijímať systémové opatrenia, keďže uvedený počet reštitučných nárokov by uvedené OPaL OÚ mali zvládnuť vybaviť pri súčasnom stave zamestnancov v dohľadnom čase.

8. Analýza OPaL OÚ s najvyššou odhadovanou dobou trvania neskončených reštitučných konaní

OPaL OÚ Kežmarok

Úplne špecifická situácia riešenia reštitučných nárokov je na OPaL OÚ Kežmarok, ktorý rieši reštitučné nároky v bývalom vojenskom obvode Javorina. Z uvedeného dôvodu nie je možné tento úrad porovnávať s činnosťou ostatných OPaL OÚ. Tento úrad, ako aj riešenie reštitučných nárokov, ktoré sa týkajú bývalého vojenského obvodu Javorina si vyžadujú osobitý prístup.

OPaL OÚ Kežmarok eviduje k 30. júnu 2017 nevybavených **1975** individuálnych nárokov fyzických osôb a **22** nárokov fyzických osôb v rámci spoločenstva, čo je spolu **1997** reštitučných nárokov uplatnených podľa zákona č. 229/1991 Zb. Zo stanoviska vedúceho OPaL OÚ Kežmarok vyplynulo, že správny orgán sa však v súčasnosti musí zaoberať až 4427 reštitučnými nárokmi. Tento výrazný nárast oproti stavu v roku 2015 je spôsobený platnosťou zákona č. 24/2015 Z. z., ktorý zaväzuje správny orgán opätovne preskúmať už vydané rozhodnutia v bývalom vojenskom obvode Javorina. Právoplatne neskončených reštitučných konaní uplatnených podľa zákona č. 503/2003 Z. z. eviduje OPaL OÚ Kežmarok 92. Ako vyplynulo zo stanoviska OPaL OÚ Kežmarok, pri súčasnom personálovom obsadení správneho orgánu a s ohľadom na prebiehajúce konania v bývalom vojenskom obvode Javorina, je priestor na riešenie nárokov uplatnených podľa zákona č. 503/2003 Z. z. značne obmedzený.

Vydania nehnuteľností vo vojenskom obvode Javorina sa týkali **26 katastrálnych území**, ktorých operáty s údajmi o pôvodnom vlastníctve majú rôznu technickú úroveň. V **piatich** (Levoča, Ľubica, Ľubické kúpele, Podolínec, Závada) ide o zjednotený operát, resp. operát, kde nie sú problémy s rozhodovaním o vydaní nehnuteľností, vo zvyšných **21 katastrálnych územiach** (Jakubany, Hniezdne, Šambron, Lomnička, Kolačkov, Vyšné Repaše, Dvorce, Nižné Repaše, Torysky, Tichý potok, Blažov, Bajerovce, Poloma, Krásna Lúka, Holumnica, Hradisko, Jurské, Tvarožná, Ruskinovce, Majerka, Stotince) ide o nezjednotený operát pozemkového katastra a pozemkovej knihy. V katastrálnych územiach nezjednoteného operátu katastra nehnuteľností bolo potrebné vyhotoviť jednoduché registre pozemkov, ktoré svojím technickým riešením umožnia identifikáciu pozemkov, ktoré prešli do vlastníctva štátu tak, aby bol súlad vydávaných pozemkov a pôvodných pozemkov. Vo všetkých dotknutých katastrálnych územiach bolo vypracovanie zjednodušených registrov ukončené do 31. decembra 2016. MPA RV SR v spolupráci so správnym orgánom navrhlo riešiť jednotlivé katastrálne územia v nasledujúcom poradí: 1. Podolínec, 2. Hniezdne, 3. Nižné Repaše, 4. Tvarožná, 5. Šambron, 6. Levoča, 7. Tichý Potok, 8. Vyšné Repaše, 9. Bajerovce, 10. Majerka, 11. Závada, 12. Ľubica, 13. Ľubické Kúpele, 14. Jakubany, 15. Torysky, 16. Krásna Lúka, 17. Blažov, 18. Jurské, 19. Hradisko, 20. Dvorce, 21. Stotince, 22. Kolačkov, 23. Ruskinovce, 24. Holumnica, 25. Poloma, 26. Lomnička. Ako vyplynulo zo stanoviska OPaL OÚ Kežmarok, ten začal v januári 2017 s kontrolou zjednodušených registrov a zároveň s kontrolou doteraz vydaných rozhodnutí. Ku koncu roka 2017 pracoval odbor na týchto katastrálnych územiach: Nižné Repaše, Tvarožná, Tichý potok, Šambron, Vyšné Repaše, Majerka a Levoča. V katastrálnych územiach Hniezdne a Podolínec bola práca ukončená. OPaL OÚ Kežmarok na základe údajov zjednodušeného registra posúdi,

či rozhodnutia vydané podľa osobitných predpisov boli vydané v súlade s údajmi platnými ku dňu prechodu vlastníctva pozemku na štát. Ak sa uvedeným posúdením zistí nesúlad, OPaL OÚ takého rozhodnutie, po prerokovaní v komisii pre zjednodušený register, opraví alebo zruší a vydá nové rozhodnutie. Na opravu alebo zrušenie pôvodného rozhodnutia a vydanie nového rozhodnutia sa nevzťahuje lehota troch rokov od právoplatnosti pôvodného rozhodnutia. V prípade zrušenia reštitučného rozhodnutia, ktorého podmienkou bolo vrátenie finančných prostriedkov poskytnutých ako náhrada za zabraté nehnuteľnosti, bude musieť štát tieto finančné prostriedky vrátiť oprávnenej osobe. Až po posúdení, a po prípadnej oprave či po zrušení všetkých doteraz vydaných reštitučných rozhodnutí v katastrálnom území sa môžu začať vydávať nové rozhodnutia v reštitučných nárokoch, o ktorých doteraz nebolo rozhodnuté.

Zo stanoviska OPaL OÚ Kežmarok zo dňa 8. septembra 2017 vyplynulo, že odbor mal celkovo 13 zamestnancov, vrátane vedúceho odboru. Na vybavovanie reštitučnej agendy boli určení 7 pracovníci, ktorí sa výlučne venujú tejto agende a 1 pracovník, ktorý mal kumulovanú agendu. **V súčasnosti, čo som uvítala, došlo aj k personálnemu posilneniu OPaL OÚ Kežmarok o 5 nových štátnozamestnaneckých miest.**

Podľa vedúceho odboru ideálnym stavom by bolo **dočasné navýšenie stavu** zamestnancov tak, aby sa každému katastrálnemu územiu (a iba jemu) mohol venovať jeden kvalifikovaný a skúsený zamestnanec, ktorý by mal o danom území dokonalý prehľad a bol by schopný toto celé územie usporiadať. Je ťažko predstaviteľné, aby sa jeden zamestnanec mohol súbežne venovať viacerým katastrálnym územiám. Rovnako je ťažko predstaviteľná aj situácia, keď by sa mali viacerí zamestnanci venovať jednému katastrálnemu územiu.

Vzhľadom na zložitosť komplexného vyporiadania bývalého vojenského obvodu Javorina a vzhľadom na postup vyporiadavania, najmä s ohľadom na citlivosť dopadu na osoby, ktorým už boli vydané právoplatné reštitučné rozhodnutia, sa budem tejto problematike osobitne ďalej venovať.

OPaL OÚ Košice

OPaL OÚ Košice eviduje k 30. júnu 2017 nevybavených **686** individuálnych nárokov fyzických osôb a **22** nárokov fyzických osôb v rámci spoločenstva, čo je spolu **708** reštitučných nárokov uplatnených podľa zákona č. 229/1991 Zb. OPaL OÚ Košice eviduje **811** právoplatne neskončených individuálnych nárokov fyzických osôb a **4** nároky fyzických osôb v rámci spoločenstva, čo je spolu **815** reštitučných nárokov uplatnených podľa zákona č. 503/2003 Z. z. Celkovo tak má v riešení tento správny orgán **1523** reštitučných nárokov. Za sledované obdobie dvoch rokov vybavil úrad 59 reštitučných nárokov uplatnených podľa zákona č. 229/1991 Zb. a 15 nárokov uplatnených podľa zákona č. 503/2003 Z. z.

Celkovo má odbor 10 zamestnancov, vrátane vedúcej odboru. V súčasnosti riešia reštitučnú agendu 4 zamestnanci odboru - pričom ani jeden zo zamestnancov sa nevenuje výlučne tejto agende, ale venujú sa hlavne tejto agende. Títo pracovníci taktiež majú služby v klientskom centre Okresného úradu Košice, a to 2x do týždňa približne po 4 hodinách.

Zo stanoviska vedúcej OPaL OÚ Košice vyplynulo, že by výrazne pomohlo prijatie nových zamestnancov (v počte minimálne 3, **aj keď len na dobu určitú**) lebo pomer reštitučných spisov na jedného zamestnanca je neúmerný. Pretože je reštitučná agenda na správnom orgáne jedna z troch nosných agend (ďalšie sú záhradkové osady, ochrana poľnohospodárskej pôdy a pozemkové úpravy), nie je možné prerozdeliť reštitučnú agendu medzi všetkých zamestnancov. Vzhľadom na to, že na správnom orgáne sa vyskytuje vo viacerých konaniach (všetkých spomenutých) vysoký počet účastníkov konania (cca. 300 - 2000), privítali by vytvorenie trvalého pracovného miesta pre administratívnu silu, ktorá by odbremenila všetkých zamestnancov od kancelárskej práce.

OPaL OÚ Bratislava

OPaL OÚ Bratislava eviduje k 30. júnu 2017 nevybavených **767** individuálnych nárokov fyzických osôb a **8** nárokov fyzických osôb v rámci spoločenstva, čo je spolu **775** reštitučných nárokov uplatnených podľa zákona č. 229/1991 Zb. OPaL OÚ Bratislava eviduje **1395** právoplatne neskončených individuálnych nárokov fyzických osôb a **0** nárokov fyzických osôb v rámci spoločenstva reštitučných konaní uplatnených podľa zákona č. 503/2003 Z. z. Celkovo tak má tento správny orgán v riešení **2170** reštitučných nárokov. Od vydania Správy VOP z roku 2015 došlo k navýšeniu počtu nevybavených reštitučných nárokov. Uvedená situácia **bola spôsobená kontrolou archívnych spisov, kde boli zistené ešte neukončené reštitučné konania** a tieto sa pripísali k počtu neukončených konaní.

Vychádzajúc zo štatistiky MParV SR správny orgán k 31. decembru 2016 evidoval 790 nárokov uplatnených podľa zákona č. 229/1991 Zb. a 1462 reštitučných nárokov uplatnených podľa zákona č. 503/2003 Z. z. Za posledný polrok tak vybavil správny orgán 82 reštitučných nárokov. Z vyjadrenia zastupujúcej vedúcej OPaL OÚ Bratislava zo dňa 11. septembra 2017 vyplýva, že úrad má plánovaných 12 zamestnancov a vedúceho odboru, čo je tabuľkový stav. Z toho súčasný stav je 10 zamestnancov a poverený vedúci odboru. Z uvedeného počtu 10 zamestnancov sú 2 určené na agendu lesný odbor, 2 zamestnanci sú určené riešiť agendu ochrana poľnohospodárskej pôdy, 1 zamestnanec je v rámci ESO pridelený ako informátor do kancelárie prvého kontaktu, 1 zamestnanec je určený na riešenie pozemkových úprav a 1 zamestnanec je určený na riešenie agendy záhradkových osád. Zostávajúci 3 zamestnanci sú určené na riešenie reštitučnej agendy. Reštitučnej agende sa celkovo venuje 5 zamestnancov, ale ani jeden ju nemá ako výlučnú agendu.

Zo stanoviska zastupujúcej vedúcej OPaL OÚ Bratislava vyplynulo, že na zefektívnenie vybavovania reštitučnej agendy by bolo potrebné vytvoriť ešte najmenej 4 pracovné miesta, z toho 2 pracovné miesta pre agendu reštitučných konaní, 1 pracovné miesto pre vybavovanie agendy záhradkových osád a 1 pracovné miesto pre pracovníka na vybavovanie agendy vyjadrení, aby pracovníci, ktorí riešia reštitučnú agendu, nemuseli mať kumulovanú agendu.

OPaL OÚ Prešov

OPaL OÚ Prešov eviduje k 30. júnu 2017 nevybavených **15** nárokov podľa zákona č. 229/1991 Zb. Podľa zákona č. 503/2003 Z. z. eviduje OPaL OÚ Prešov **401** právoplatne neskončených reštitučných konaní. Celkovo tak má tento správny orgán v riešení **416**

reštitučných nárokov. Za sledované obdobie dvoch rokov vybavil úrad 75 reštitučných nárokov.

Z celkového počtu 18 zamestnancov, reštitučnú agendu vybavujú 5 zamestnanci. 3 zamestnanci riešia výlučne len túto agendu, 2 zamestnanci ju majú kumulovanú s inými pracovnými úlohami. Vedúca odboru uviedla, že oproti roku 2015 došlo na odbore k zníženiu o 2 pracovné miesta. Rozhodnutie bolo realizované v rámci racionalizačných opatrení ako dôvod posilnenia stavu zamestnancov na OPaL OÚ Kežmarok. Vedúca odboru uviedla, že nie je dôvodné prijať ďalšie opatrenia.

OPaL OÚ Malacky

OPaL OÚ Malacky eviduje k 30. júnu 2017 nevybavených **29** nárokov podľa zákona č. 229/1991 Zb. Právoplatne neskončených reštitučných konaní podľa zákona č. 503/2003 Z. z. eviduje OPaL OÚ Malacky **373**. Celkovo tak má tento správny orgán v riešení **402** reštitučných nárokov. Za sledované obdobie dvoch rokov vybavil úrad 65 reštitučných nárokov.

Z celkového počtu 10 zamestnancov, reštitučnú agendu vybavujú 3 zamestnanci. 2 zamestnanci riešia výlučne len túto agendu, 1 zamestnanec ju má kumulovanú s inými pracovnými úlohami. Podľa vyjadrenia vedúcej odboru: „Zefektívnenie vybavovania reštitučnej agendy by bolo možné dosiahnuť prijatím zamestnanca a priamym zadávaním vyhotovenia geometrického plánu geodetickým firmám.“³

OPaL OÚ Námestovo

OPaL OÚ Námestovo eviduje k 30. júnu 2017, **2** nevybavené nároky podľa zákona č. 229/1991 Zb. Právoplatne neskončených reštitučných konaní podľa zákona č. 503/2003 Z. z. eviduje OPaL OÚ Námestovo **320**. Celkovo tak má v riešení správny orgán **322** reštitučných nárokov. Za sledované obdobie dvoch rokov vybavil úrad 129 reštitučných nárokov.

Z celkového počtu 11 zamestnancov (vrátane vedúceho odboru) vybavuje reštitučnú agendu 7 zamestnancov, ktorí ju majú kumulovanú s inými pracovnými úlohami. Vedúci odboru by uvítal personálne posilnenie odboru.

OPaL OÚ Michalovce

OPaL OÚ Michalovce eviduje k 30. júnu 2017, **4** nevybavené nároky podľa zákona č. 229/1991 Zb. Právoplatne neskončených reštitučných konaní eviduje podľa zákona č. 503/2003 Z. z. OPaL OÚ Michalovce **315**. Celkovo tak má tento správny orgán v riešení **319** reštitučných nárokov. Za sledované obdobie dvoch rokov vybavil úrad 51 reštitučných nárokov.

³ V zmysle platnej legislatívy je v súčasnosti obstaranie geometrických plánov v kompetencii SPF. V minulosti tieto podklady v reštitučnom konaní získaval priamo správny orgán. Zákonodarca však nakoniec zveril túto kompetenciu SPF.

Z celkového počtu 13 zamestnancov vybavuje reštitučnú agendu 7 zamestnancov. Reštitučnú agendu vybavujú 2 pracovníci ako výlučnú agendu a 5 pracovníci ako kumulovanú s inými pracovnými úlohami. Vedúci odboru nenavrhol v stanovisku žiadne opatrenia.

OPaL OÚ Nitra

OPaL OÚ Nitra eviduje k 30. júnu 2017, **6** nevybavených nárokov podľa zákona č. 229/1991 Zb. Právoplatne neskončených reštitučných konaní podľa zákona č. 503/2003 Z. z. eviduje OPaL OÚ Nitra **301**. Celkovo tak má v riešení správny orgán **307** reštitučných nárokov. Za obdobie posledných dvoch rokov vybavil úrad 32 reštitučných nárokov.

Z celkového počtu 14 zamestnancov vybavujú reštitučnú agendu 6 zamestnanci. Z toho 4 zamestnanci majú agendu kumulovanú s inými pracovnými úlohami. Vedúci OOP OÚ poukázal na niektoré opatrenia, ktoré navrhol OOP OÚ Nitra v rámci kontrol – napr. prerozdelenie spisov aj ďalším pracovníkom. Uvedený návrh nebol v niektorých prípadoch akceptovaný, s odôvodnením, že zaučenie pracovníkov, ktorí riešia inú agendu, na prácu s reštitučnou agendou, by bol veľmi zdĺhavý a náročný proces. Z uvedeného dôvodu odbor zabezpečil, aby sa niektorým pracovníkom odňala agenda týkajúca sa iných konaní.

OPaL OÚ Prievidza

OPaL OÚ Prievidza eviduje k 30. júnu 2017, **21** nevybavených nárokov podľa zákona č. 229/1991 Zb. Právoplatne neskončených reštitučných konaní podľa zákona č. 503/2003 Z. z. eviduje OPaL OÚ Prievidza **209**. Celkovo tak má tento správny orgán v riešení **230** reštitučných nárokov. Za obdobie od 1. januára 2017 do 30. júna 2017 nevybavil úrad **žiadne** reštitučný nárok.

Keďže úrad neposkytol do Správy VOP z roku 2015 správne údaje (zrejme nezapočítal konania, v ktorých vôbec nekonal, ale len tie, ktoré mal rozpracované), nie je možné objektívne vypočítať, akú dobu bude odboru celkovo trvať ukončenie týchto konaní. Vzhľadom na celkový počet konaní a zistenie, že úrad nevybavil v rozmedzí od 1. januára 2017 do 30. júna 2017 žiadny reštitučný nárok, dá sa predpokladať, že táto doba bude neprimerane dlhá.

Z celkového počtu 14 zamestnancov vybavujú reštitučnú agendu 8 pracovníci, a to ako kumulovanú agendu s inými pracovnými úlohami (na odbore sa nenachádzajú zamestnanci s právnym vzdelaním). Vedúci odboru vo svojom stanovisku uviedol, že efektívnym opatrením by bolo vytvorenie systematického vzdelávania pre zamestnancov zaoberajúcich sa reštitučnou agendou – vytvorenie série odborných školení, ktoré by zahŕňali špecifické oblasti a problematiku, ktorá sa tejto agendy priamo týka a na to nadväzujúce právne vzdelanie v tejto oblasti. Právne poradenstvo s kontaktnou osobou na OOP OÚ nie je pre súčasný stav dostačujúce, malo by slúžiť iba ako nadstavba k navrhovanému systému školení. Okrem toho by bolo vhodné a prínosné motivačne ohodnotiť nadštandardné výkony zamestnancov.

OPaL OÚ Senec

OPaL OÚ Senec eviduje, podľa zaslanej štatistiky k 30. júnu 2017, **2** nevybavené nároky podľa zákona č. 229/1991 Zb. Právoplatne neskončených reštitučných konaní podľa zákona č. 503/2003 Z. z. eviduje OPaL OÚ Senec **217**. Celkovo tak má tento správny orgán v riešení **219** reštitučných nárokov. Za obdobie posledných dvoch rokov vybavil úrad 78 reštitučných nárokov.

Z celkového počtu 7 zamestnancov (vrátane vedúcej odboru), reštitučnú agendu vybavuje 1 zamestnanec. Vedúca odboru navrhla prijať jedného zamestnanca na reštitučnú agendu.

OPaL OÚ Dunajská Streda

OPaL OÚ Dunajská Streda eviduje k 30. júnu 2017, **36** nevybavených nárokov podľa zákona č. 229/1991 Zb. Právoplatne neskončených reštitučných konaní podľa zákona č. 503/2003 Z. z. eviduje OPaL OÚ Dunajská Streda **165**. Celkovo tak má tento správny orgán v riešení **201** reštitučných nárokov. Za sledované obdobie dvoch rokov vybavil úrad 43 reštitučných nárokov.

Z celkového počtu 8 zamestnancov vybavujú reštitučnú agendu 2 zamestnanci kumulovane s ďalšími pracovnými úlohami. Vedúci odboru vo svojom stanovisku uviedol, že k zefektívneniu reštitučnej agendy by bolo potrebné zvýšenie počtu zamestnancov, ktorí by sa v plnej miere mohli venovať reštitučnej agende. Tiež by privítal kroky vedúce k motivovaniu zamestnancov vo forme odmien.

OPaL OÚ Humenné

OPaL OÚ Humenné eviduje k 30. júnu 2017, nevybavených **0** nárokov podľa zákona č. 229/1991 Zb. Právoplatne neskončených reštitučných konaní podľa zákona č. 503/2003 Z. z. eviduje OPaL OÚ Humenné **76**. Celkovo tak má tento správny orgán v riešení **76** reštitučných nárokov.

Z celkového počtu 17 zamestnancov vybavujú reštitučnú agendu 4 zamestnanci, a to kumulovane s inými pracovnými úlohami. Vedúci odboru navrhol personálne posilniť odbor zamestnancami s právnickým vzdelaním.

OPaL OÚ Trenčín

OPaL OÚ Trenčín eviduje k 30. júnu 2017, nevybavené **4** nároky podľa zákona č. 229/1991 Zb. Právoplatne neskončených reštitučných konaní podľa zákona č. 503/2003 Z. z. eviduje OPaL OÚ Trenčín **26**. Celkovo tak má tento správny orgán v riešení **30** reštitučných nárokov.

Z celkového počtu 15 zamestnancov (vrátane vedúcej odboru) vybavujú reštitučnú agendu 3 zamestnanci, a to kumulovane s inou agendou. Jedným z opatrení je, že reštitučná agenda sa prerozdělila medzi 3 zamestnancov, čo urýchlí jej vybavovanie, keďže predtým ju vybavovala jedna osoba.

9. Záver

Na verejného ochrancu práv sa dlhodobo obracajú občania, ktorí namietajú nečinnosť príslušných úradov pri rozhodovaní o ich reštitučných nárokoch. **Keďže reštitučné nároky si uplatnili prevažne starší občania, viacerí v podnetoch vyjadrili svoje obavy, či sa vôbec právoplatného rozhodnutia vo veci ešte dožijú.** Ide teda o problém, ktorý vnímajú títo občania veľmi citlivo.

V súčasnosti teda správne orgány rozhodujú o samotných reštitučných nárokoch uplatnených podľa zákona č. 229/1991 Zb. už cca. 25 rokov. Reštitučné konanie, ktoré trvá toľko rokov od uplatnenia reštitučného nároku, bez právoplatného rozhodnutia vo veci samej, možno spravidla už len na základe jeho celkovej dĺžky vo všeobecnosti považovať za nezlučiteľné s imperatívom ustanoveným v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Ako vyplýva z judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky **takáto zdĺhavosť konania totiž v princípe predlžuje stav právnej neistoty dotknutej osoby do takej miery, že sa jej právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate.** V prípade zákona č. 503/2003 Z. z. ide približne o **13 rokov** neskončené správne konania.

Je nespochybniteľné, že k takejto neprimeranej dobe trvania reštitučných nárokov prispel aj sám štát tým, že nezabezpečil dlhodobo dostatočné personálne obsadenie niektorých OPaL OÚ, ktoré tak nedisponovali dostatočným počtom zamestnancov, ktorí by plynule mohli o reštitučných nárokoch rozhodovať. V posledných rokoch **požiadavke vedúcich OPaL OÚ a MPA RV SR na personálne posilnenie nebolo vyhovené zo strany Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, vzhľadom na celkovú koncepciu ESO. Občania, o reštitučných nárokoch ktorých doposiaľ nebolo rozhodnuté, však nemôžu doplácať na reformu štátnej správy.** Priame navýšenie tabuľkového miesta som zaznamenala v prípade OPaL OÚ Bratislava. OPaL OÚ Kežmarok bol posilnený o 5 štátnozamestnaneckých miest. Na niektorých OPaL OÚ došlo dokonca k zníženiu stavu, príp. k presunu funkčných miest. Zaslanie výzvy na zabezpečenie dôsledného a zodpovedného napĺňania účelu zákona č. 229/1991 Zb. a zákona č. 503/2003 Z. z. v čo možno najkratších lehotách úradom, nepovažujem zo strany MPA RV SR za účinné opatrenie na zrýchlenie vybavovania zvyšných reštitučných nárokov.

Z uvedeného dôvodu, aj s ohľadom na dlhý čas trvania reštitučných konaní, je potrebné sa s uvedenou skutočnosťou zo strany zodpovedných orgánov znova zaoberať a preto **odporúčam:**

- vykonať **personálny audit** vyťaženosť jednotlivých úradov a ich **posilnenie** a to aj s ohľadom na zabezpečenie **expertov s právnickým vzdelaním** a **obmedzenia nadmernej kumulácie úloh;**
- zabezpečiť **kontinuálne prehlbovanie kvalifikácie** zamestnancov OPaL OÚ v záujme riadneho (profesionálneho) výkonu im zverených činností;
- zabezpečiť **adekvátne mzdové ohodnotenie** zamestnancov OPaL OÚ tak, aby sa zamedzilo častej fluktuácii.

Analýzou činnosti OPaL OÚ za posledné roky som dospela k záveru, že je nutné **na vybraných OPaL OÚ vyčleniť na riešenie reštitučnej agendy zamestnanca/zamestnancov, ktorí sa budú výlučne venovať iba tejto agende.** Ide o agendu, ktorá je v mnohých prípadoch zložitá na rozhodovanie. Zároveň, v mnohých prípadoch ju rozhodovali zamestnanci, ktorí nemali alebo nemajú právnické vzdelanie. Takýchto zamestnancov je zložité prijať (z mnohých dôvodov, napr. nízke ohodnotenie, zložitosť veci, veľký počet spisov...), a preto musia dotknuté orgány pre zamestnancov, ktorí nemajú právnické vzdelanie, vytvárať potrebné podmienky na ich rozhodovaciu činnosť. Zamestnanec, ktorý sa výlučne venuje tejto agende, má možnosť sa s ňou aj hlbšie a rýchlejšie oboznámiť, čo vedie k zefektívneniu vybavovania týchto nárokov. Prínosom by boli aj školenia, ktorých by sa mohli zamestnanci zaoberajúci sa takto špecifickou agendou, pravidelnejšie zúčastňovať.

Ako problematická sa naďalej javí **súčinnosť SPF v reštitučných konaniach.** Faktom je, že správne orgány, okrem telefonického a písomného urgovania a osobných rokovaní so zástupcami príslušného regionálneho odboru SPF a prípadne jeho nadriadenej zložky, SPF v Bratislave, nemá k dispozícii účinnejšie nástroje na urýchlenie zabezpečenia spolupráce SPF. Napriek tomu, že viaceré správne orgány pravidelne urgujú vyhotovenie uvedených podkladov, k urýchleniu ich vyhotovenia to nevedie. **SPF, ako samostatná právnická osoba, nemá navyše ani nadriadený orgán, ktorý by v prípade potreby mohol efektívne zasiahnuť.**

Na základe uvedeného je **potrebné prijať zo strany zodpovedných orgánov okamžité a účinné opatrenia, ktoré by napomohli, vzhľadom na celkovú dĺžku reštitučných konaní, k ich čo najrýchlejšiemu ukončeniu.**

V prípade Národnej rady Slovenskej republiky **odporúčam pri schvaľovaní rozpočtu, najmä zohľadnenie zabezpečenia potrebných finančných prostriedkov na posilnenie OPaL OÚ.**